

İkιδillilik

- Anadili
- Yabancı dil
- İkιδillilik

Anadili

- Bireyin
 - İlk dili
 - Bireyin ilk düşündüğü, ilk sözcelerini oluşturmaya başladığı dil
 - tüm biliş, duyuş ve davranış gelişimini etkileyen dil
- Yaşamımızda ve kişilik gelişimimizde önemli
 - Bireylerin başkalarıyla sağlıklı ilişki ve iletişim kurabilmeleri,
 - Eğitimleri sırasında her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri,
 - Anadilini doğru ve düzgün kullanmalarına bağlıdır (Kavcar, 1998:5).

Anadili

- Yabancı dil öğreniminde anadilinin rolü?
 - Öğrenmeler benzerlik taşır mı?/Taşımaları mı?

Yabancı dil

- Bir ülkede yaygın bir iletişim durumunda olmayan formal öğretimle *öğrenilen* yerli olmayan dildir
 - Neden yabancı dil öğreniriz?
 - Yabancı dil öğretiminde rol oynayan etmenler nelerdir?

Yabancı dil

- Neden?
 - Ulusal, uluslararası, iletişimsel, ticari, teknolojik, ekonomik, kültürel, sanatsal, bireysel ilişkiler?
- Hangi etmenler?
 - Biyolojik koşullar
 - Zeka gelişimi, bilişsel gelişim
 - Anadili gelişimi
 - Duygular ve dış etkiler
 - Güdülenme
 - Yaşanılan ortam ve öğrenme durumu
 - Kullanılan zaman ve enerji

Edinim

- İletişim için gerekli olan kodu kullanma yetisinin doğumdan önce başlayıp bilişsel gelişim evreleri boyunca devam eden kazanımı

Öğrenim

- Örgün eğitim ortamındaki bilinçli bilgi girdisi
 - Dil becerileri?
 - Bilinçli
 - Okul ortamı

- İkinci dil/yabancı dil
 - Konuşucunun doğal dili değil
 - Çevresinde konuşulan dil

- İkidillilik nedir?

- Bireyin iki ayrı dilde birden edinim süreci geçirmesi (Kıran, 2002)
 - Erken dönem dil edinimi 0-6 yaş
 - Geç dönem dil edinimi 12 yaş sınırı
- Toplumdilbilimde ikidilliliğin toplumsal kısmı ele alınır

Avantaj mı?

- Blanc ve Hammers (1983)
 - Algılama süreçlerinin yeniden yapılanmasında daha yetenekli olmaları
 - Sözel ve sözel olmayan ifade biçimlerinde zeka yönünden daha iyi sonuçlar elde edilmesi
 - Anlamsal tutarlılığın sağlanmasında daha fazla başarı

- Steinberg (1993)

- İkidilli çocuklar sürekli kod değiştirir
 - Beyin tekdillilere göre daha erken ve çok gelişmiştir
- Kod değiştirme farklı çevre, bağlam ve alanlara uyuma katkı sağlar
- İkinci dili edinirler → şans!
- Düşünme ve yaratma becerileri daha güçlü

- Hintli bir toplumdilbilimci günlük dil kullanım durumunu anlatıyor:

- Evde Oriya dili kullanıyorum; işyerinde İngilizce; televizyon izlerken Hintçe; evdeki yardımcımla konuşurken Bengalce; Delhi'deki alışveriş merkezlerinde Hintçe, Urduca ve Pencapça; dua ederken Sanskritçe; Erivanda (Kond) yaşayanlar üzerine yaptığım araştırmalarımı yürütmek için Kui dili kullanıyorum. Bu diller benim yaşamımda ortak biçimde ve birbirinin önüne geçmeden yerlerini korurlar.

- Hindistanda farklı bağamlarda farklı dillerin kullanılmadığı bir ortam düşünülemez...

Dil yeterliliği

- İkidillilerin dil yeterliği çoğu zaman aynı düzeyde değildir
- Bu gibi durumların bir sebebi ilişkili dillerdir.
 - Dilsel toplulukların belirli sebeplerle birbiriyle ilişkide olması
- Dünyanın çoğu bölgesinde çokdillilik olağan bir durumdur.
 - Aksi düşünülemez!
 - Kimi dillerin konumu/prestiji farklı.

Dilsel manzara (linguistic landscape)

- Halka açık yerlerde farklı dillerin kullanımı
 - Tabelalar, billboardlar, reklamlar, grafiti
- Resmi dillerin yansıması değil
- Dilsel çeşitlilik bölgedeki dilleri örnekler, diller arasındaki ilişkiyi değil
- Halka açık alanlarda kullanılan diller belirli kodlar için var olan ideolojileri de yansıtır.

Berlin-Almanya (İngilizce kullanımı)

Berlin –Almanya (Türkçe kullanımı)

- Global/geçer dil
- Belirli bir topluluğa hitap

İkidillilik türleri

- Bireysel ikidillilik
 - Bireyin iki ayrı dili de ana dili gibi edinmesi
 - Çocuğun ailesi ve konumu
 - İkinci dil unutulabilir
- Toplumsal ikidillilik
 - Farklı dilsel toplulukların aynı coğrafya içinde yaşaması zorunluluğu sonucunda farklı dillerden birinin resmi dil ya da devlet dili durumuna gelmesi
 - Kurumlaşmış
 - Kurumlaşmamış
 - İkinci dil unutulmaz

Major dil – Minor dil

- Farklı dillerin konuşulduğu bir topluluktaki diller arasında majör dil-minör dil ayrımı yapılır
 - Statü, işlev, konuşucu sayısı belirler
- Major dil
 - Devleti ve gücü temsil eden grubun dili
- Minör dil
 - Dilsel azınlıklar
 - Bask dili/Baskça (İspanya)
 - Kürtçe, Arapça, Lazca (Türkiye)

Major dil – Minor dil

- Etkileşim olasılıkları
 - Minör dil konuşucuları majör dili bilmek zorundadır
 - Ancak majör dil konuşucuları yalnızca minör dil konuşucularının bu dili kullanmalarını bekler
 - Majör dil esnek sağlık açısından iyi korunmalıdır
 - Minör dil majör dilden üstün hale gelebilir
- İki dil etkileşim içinde olursa ödünçleme, girişim, kod karıştırma, kod değiştirme gibi olgular ortaya çıkar

Major dil – Minör dil

- Alt-üst-yan katman ilişkileriyle etkilenir
 - Üst
 - Majör dil minör dili etkisine alır
 - Alt
 - Minör dil majör dili etkileyebilir
 - Yan
 - Minör diller birbirini etkiler

Çocuğun ikidillilik olasılıkları

- Elit (seçkin) sınıftaki insanların çocukları
 - Toplumsal yaptırım yok
- Major dil konuşucularının çocukları
 - Tercih
- Dilsel azınlıkların çocukları
 - Zorunluluk
- İkidilli anne-babanın çocukları
 - İkidillilik kalitesi!

Dil Becerilerine Göre Yaklaşımlar

- Kimi ikidillilerin yetkinlik düzeyi iyiyken, kimilerinininki kötüdür
- Dil becerilerine göre iki yaklaşım (McNamara)
 - Maksimalist yaklaşım
 - Her iki dilde de dört dil becerisinde yetkinlik düzeyinde olmalı
 - İngilizce ve Almanca konuşan, okuma-yazma bilmeyen birey
 - Dil becerilerinin oluşum koşulları? Okuma-yazma
 - Minimalist yaklaşım
 - En az çaba yasasıyla iki dili kullanabilme
 - Düşünme, kavram oluşturma, imgesel anlam oluşturma?
 - Edinilen dil-öğrenilen dil
 - İlimli yaklaşım
 - Beyinde iki dil nasıl konumlanır?
 - Sıralı, birleşik, alt sıralı

İkidilliliğin boyutları

- Dillerin
 - Edinim sırası
 - Edinim yaşı
 - Yeterlik düzeyi
 - Bilişsel yapılanışı

İkidilliliği etkileyen etmenler

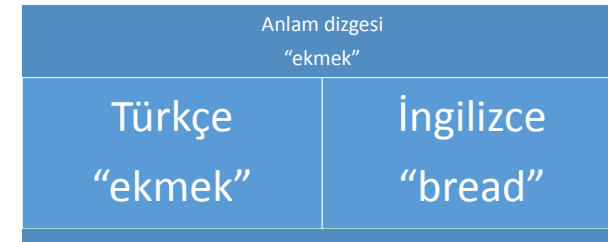

Bilişsel yapılanış açısından

- Birleşik ikidillilik (compound bilingualism)
 - Tek bir anlam dizgesine bağlı iki ayrı dilsel dizgeye (koda) sahip olma
 - İki dili eşzamanlı olarak
 - Ortak çevrede
 - Bu diller için özerk bağlamlar oluşturmadan
 - Aynı bağlam içinde edinen birey
 - Diller arasındaki kavramsal farklılıkları keşfedemez
 - Her iki dil için ortak anlam evreni

Bilişsel yapılanış açısından

- Birleşik ikidillilik (compound bilingualism)

Bilişsel yapılanış açısından

- Birleşik ikidillilik (compound bilingualism)
 - Her iki kavram için ayrı biçim kullansa da beyinde aynı kavram adı altında konumlandırır
 - Anne-baba dilleri işlevsel olarak ayırmadan aynı zamanda karışık olarak konuşmuş olabilir
 - Çocuk iki dilde de zorlanmaz ama dillerin ayrılmış özelliklerine hakim olamaz
 - İki ayrı biçim, tek kavram
 - Ağaç
 - Tree

Bilişsel yapılanış açısından

- Birleşik ikidillilik (compound bilingualism)
- Zihinsel sözcükler (Oblers ve Gjerlow)

Gerçek dünya bilgisi

D1 ve D2 için ortak zihinsel sözcükler

Bilişsel yapılanış açısından

- Sıralı ikidillilik (coordinate bilingualism)
 - İki dilli birey dile ait iki ayrı kavram sistemini kullanır
 - İki ayrı anlam dizgesi var
 - Beyinde kurallar ve anlam evreni açısından özerk ama ilişkili yapılanma
 - Dillerin edinimi
 - Ayrılmış, özel bağlamlarda
 - İki dille paralel etkileşim
 - Sözcüğü duyduğunda sözcüğün ait olduğu dildeki anlamsal karşılığı ayırt ederek kavrar
 - Anlam içeriği dillere özgü anlam evreni açısından farklılaşır

Bilişsel yapılanış açısından

- Sıralı ikidillilik (coordinate bilingualism)
 - İki kavram sistemi. Beyinde ilişkili ama bağımsız iç yapılar

Anlam dizgesi 1

Anlam dizgesi 2

“ağaç”

“tree”

Bilişsel yapılanış açısından

- Sıralı ikidillilik (coordinate bilingualism)
 - İki bağımsız dizge var. Her sözcük zihinsel sözcüğü açısından iki dilde de ayrı zihinsel içerik taşır.

Gerçek dünya bilgisi

D1

D2

Bilişsel yapılanış açısından

- Sıralı ikidillilik (coordinate bilingualism)
 - İki bağımsız dizge var.
 - Her sözcük zihinsel sözcüğü açısından iki dilde de ayrı zihinsel içerik taşır.
 - İçeriklerin çağrışımları arasında örtüşme yok

Ağaç

Tree

Bilişsel yapılanış açısından

- Sıralı ikidillilik (coordinate bilingualism)
 - Anne-babanın farklı anadili olması
 - Her dil için özerk bilişsel düzenek
 - Farklı ama ilişkili düzenekleri kolayca, duruma ve iletişimsel isteklerine hizmet verecek biçimde kullanır
 - Anne-babanın anadili aynı, yaşanan ülke farklı
 - Anadilini edinir
 - Diğer dil(ler)i evde ve gereken durumlarda kullanır

Bilişsel yapılanış açısından

- Alt - Sıralı ikidillilik (subordinate bilingualism)
 - Dillerden biri diğerine göre daha güçlü
 - Zayıf olan, güçlü olana göre yorumlanır
 - İki dil özerklik taşımayan biçimde yaplanır
 - Dillerden biri diğerini biçimlendirir
 - Yapısal kurallar
 - Anlam evreni
 - D1 çekirdek, baskın

Bilişsel yapılanış açısından

- Alt - Sıralı ikidillilik (subordinate bilingualism)

Anlam dizgesi

Türkçe "ağaç" → İngilizce "tree"

Bilişsel yapılanış açısından

- Alt - Sıralı ikidillilik (subordinate bilingualism)
 - Birleşik zihinsel sözcük. D2'deki bir sözcüğün anlamı, D1'den çeviri yoluyla üretilir
 - Yabancı dil?

Gerçek dünya bilgisi

D1 → D2

Bilişsel yapılanış açısından

- Gerçek dünyada hiçbir ikidilli ne salt birleşik ne de sıralı ikidillidir
 - Düzenekler karışabilir
 - İki zihinsel sözcüğün gösterdiği açık örtüşmeler
 - Bazı zihinsel içerikler iki dilde aynı çağrışıma sahip, bazıları değil
 - Edinim yaşına bağlı

Dil Beceri Düzeylerine Göre

- Dengeli ikidillilik
 - Dillerin kullanım bağlamını ayırt ederek
 - Dilleri birbirine karıştırmadan
 - Eşit yetkinlik düzeyi
- Genellikle
 - Her iki dilde kaliteli edinim süreci geçirmiş
 - Bu süreci bilişsel olarak tamamlamış bireyler
 - AYNI YAŞTA her iki dilin doğal konuşucusu

Dil Beceri Düzeylerine Göre

- Dengeli ikidillilik
 - Bilişsel şanslar
 - Bu dilleri farklı amaç ve işlev için kullanabilme
 - Dillerin baskınlığı bağlama ve o bağlamda kullanılan dile göre çeşitlenir
 - Yani dengeli ikidilli
 - Bağlamın gerektirdiği dilsel seçimi yapabilir
 - İlgili bağlamın dilsel ve iletişimsel açıdan beklenen ihtiyaçlarını karşılar
 - Toplumsallaşma süreçlerini olumlu etkiler (her iki kültürde)
 - Bir dildeki beceri düzeyi, diğer dildeki beceri düzeylerini olumlu etkiler

Dil Beceri Düzeylerine Göre

- Baskın ikidillilik
 - Bireyin iki dilden birinde temel dil becerileri açısından daha yetkin olması
 - Yetkin olduğu dili daha sık kullanmayı tercih etmesi
 - Baskın dil → ilk iletişime geçilen dil
 - Birey bir dilde düşünüp diğer dilin kavramlarıyla o dili biçimlendirebilir

Dil Beceri Düzeylerine Göre

- Sınırlı ikidilli
 - Her iki dilde düşük gelişim
 - Edinim sürecinin kalitesizliği
 - Bilişsel olarak tamamlanamama!
 - Dengeli ikidilliliğin karşıt durumu
 - Her iki dilde dil becerileri sınırlı
 - Dar sözcük varlığı
 - Yapı kurallarında hatalar
 - Dili yaratıcı olarak kullanamama
 - Duygu ve düşünceleri dile getirmede güçlük

Dil Beceri Düzeylerine Göre

- Sınırlı ikidilli
 - Yarattığı sorunlar
 - İçeriği olumsuz → dilsizlik
 - İkidillilik dillerin ekonomik, toplumsal, siyasi koşullarındaki görünimleri de içerir
 - Siyasi bir kavram olarak belirginleşir
 - Dil beceri testlerinde başarısızdır
 - Eğitim yaşamını etkiler

İkidiilliği etkileyen etmenler

İkidiilliği etkileyen etmenler

- Edinim kalitesi!
 - Kalitesiz edinim → yarıdillilik
 - Sözel girdinin kalitesi
 - Sistemi çocuğun hangi dili oluşturmuş?
 - İlk dil

Bilgi depolama

- Kavramsal bilgi depolama
 - Bilginin beyinde kavramsal olarak oluşması
 - “Kuş” → UÇAN CANLI
- Şematik/sahnesel bilgi depolama
 - Şema birden fazla kavramdan oluşur
 - Beyinde ne kadar çok şema varsa birey o kadar çok düşünebilir
 - Sözcük zenginliği ile ilgili
 - Sözcük zenginliği az → kavram ve şematik algılama az
- İlkesel bilgi depolama
 - Önergelerden oluşur
 - Bilgilerin yeniden yorumlanması için gerekli depolama yöntemi
- Anlam alanları oluşturma
 - Eski bilgi, yeni bilgiyle etkileşime girer
 - Bilginin türüne göre zihinde depolanır

İkidiilli beyin

- Farklı ikidiillilik türleri ortaya çıkarken hangi tür etmenler rol oynar?
 1. İki dilin edinim sürecindeki kalite
 - Kalitesiz edinim yarıdillilik getirir
 2. Edinim kalitesinin hangi tür ikidiilliliği ortaya çıkardığı
 - Sıralı, alt-sıralı, birleşik, yarıdillilik

Sonuç olarak

- Sıralı ikidillilik
 - Her iki dil birbirine denk
- Alt-sıralı ikidillilik
 - Bir dil diğerinden baskın
- Birleşik ikidillilik
 - Bir dil diğerine tam hakimiyet kurar

Dilin beyindeki organizasyonu

- Üç yaklaşım
 - Her iki dilde sol yarımküre baskındır
 - Daha zayıf sol yarımküre
 - Bir dil için farklı baskınlık görünümü

Yanıt kesin değil!

Genişlemiş sistem yaklaşımı

- Yarı dillilerde
 - bir dilin sistemini oluşturmaya yönelik sorunlar
- Tekdillilerde
 - Bir dilin sistemi şekillenmiştir
- İkidillilerde
 - Genişleme var
 - İki dil ama tek sistem var

- İkidil hangi süreçte etkileşime girer?

- Birinci dilin oluşması ilk 6 ay
 - Bu süreçte kaliteli girdi anadilini oluşturur

Yapılanma esnekliđi

- İki yaş sonrası kritik dönemde oluşur
 - 0-2 yaş olgunlařmaya bařlıyor
 - 2-5 yaş arası ortaya çıkiyor
 - Edinime hazır

- Dillerin sunumunda kullanım alanlarının belirginleştirilmesi önemli
- Gerçek/kaliteli ikidilli
 - Çocukluđunu ikidilli geçirenler

İkili sistem yaklaşımı

- İki ayrı sistem ve bu iki ayrı sistemin iki ayrı ürünü var
 - D1 ve D2 ayrı ama etkileřimleri var
- Hem çocuklukta hem ergenlikte her iki yarıküre de işlem yapıyor